

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 714 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Salimov Oqil Umrazqov, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori

Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent

Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasida professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasida dotsenti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrarov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmandchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoirazimovna , kafedra professori	
Mamalakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni.....	164
Ibragimov G'ayrat Ablalulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktram Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orkali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abduturapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...	269
G'anibayev Ilxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni	
amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assisenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	

Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish.....	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитжонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d, professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f.d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан.....	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iktisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодикова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasrova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	

Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari.....	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f.n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i.f.d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otabek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlarini	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
O'rta Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi.....	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i.f.n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'рни va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoirra Shukurullaevna , katta o'qituvchi	

Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyeвна , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari... 683	
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	

TA'LIM TIZIMI BOSHQARUVIDA "TIME MENEJMENTI" TEKNOLOGIYALARINI QO'LLASH

Radjabova Gavxar Umarovna

Qo'qon davlat pedagogika instituti "Ta'lim menejmenti" kafedrası
dotsenti

Annotatsiya: Maqolada zamonaviy ta'lim muassasasilar rahbarining faoliyatida "Time menjmenti" texnologiyalarini joriy etish rahbarning ish vaqtini to'g'ri tashkil etish va shu bilan kasbiy samaradorligini oshirish imkonini berishi batafsil o'rganib chiqilgan.

Kalit so'zlar: ish vaqti, vaqtni boshqarish, vaqt yetishmasligi, vaqtdan foydalanish, ratsionallik.

Abstract: In the article, it is studied in detail that the implementation of "Time Management" technologies in the activities of the head of modern educational institutions allows to organize the working time of the head and thereby increase his professional efficiency.

Key words: working time, time management, lack of time, use of time, rationality.

Аннотация: В статье подробно исследовано, что внедрение технологий "Тайм-менеджмент" в деятельность руководителя современных образовательных учреждений позволяет организовать рабочее время руководителя и тем самым повысить его профессиональную эффективность.

Ключевые слова: рабочее время, тайм-менеджмент, нехватка времени, использование времени, рациональность.

KIRISH

XXI-asr iqtisodiyotida ijtimoiy-iqtisodiy muhitdagi o'zgarish sur'atlari va noaniqlik darajasi ortib borayotganligi sababli zamonaviy ta'lim tashkiloti tobora o'zgaruvchan muhitga tez javob berishga majbur bo'lmoqda.

Boshqaruv jarayonida ta'lim tashkilotini boshqarishning har qanday darajasida mehnat jarayonlarini samarasiz amalga oshirish bilan bog'liq doimiy tahdidlar mavjud.

Hozirgi vaqtda har bir menejer o'z vaqtini va tashkilot xodimlarining vaqtini yeng qisqa vaqt ichida va minimal xarajalar bilan belgilangan maqsadlarga erishish uchun tashkil etishga intilishi kerak. Bu vazifalar nazariy yondashuvlar va vaqtni boshqarishning amaliy usullari asosida muvaffaqiyatli hal qilinadi.

Vaqtni boshqarish ish vaqtini boshqarish, biznes jarayonlarining barcha bosqichlarida mehnat xarajatlarini rejalashtirish, tashkil etish, baholash va tashkilot xarajatlarini minimallashtirish imkonini beradi. Rareto printsi-piga ko'ra, barcha holatlarning atigi 20 foizi kerakli natijaning 80 foiziga olib keladi. Shu sababli, ish vaqtdan foydalanish barcha asosiy sa'y-harakatlarni tashkilot samaradorligining 80%ga oshirishini ta'minlaydigan 20% faoliyatga yo'naltiradigan tarzda oqilona bo'lishi kerak ^[1]. Ularning barchasi tashkilot rahbarlariga nisbatan aniq harakatlarga olib keladi, ya'ni: ular xodimlarga katta vakolatlarni torshirishni, bajariladigan vazifalar sonini doimiy ravishda ko'raytirishni, mustaqil qarorlar qabul qilish va o'z ishlarini rejalashtirish imkoniyatini talab qiladi. Shu bilan birga, rahbar xodimlar o'z maqsadi va oldida turgan vazifalarni aniq anglashi, o'z ustuvor yo'nalishlarini to'g'ri belgilab olishi, o'z vaqtini moslashuvchan tarzda rejalashtira olishi uchun ularning faoliyatini tashkil etish muhim ahamiyatga ega.

Vaqtni boshqarish ta'lim muassasalari rahbari uchun ham zarurdir, chunki u ilg'or texnologiyalardan foydalanishga, tashkilotning umumiy maqsadlariga erishishda shaxsiy samaradorlikni oshirishga imkon beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida ta'lim muassasasi rahbari faoliyatida vaqtni boshqarish obyektini o'rganish uchun tizimli yondashuv, taqqoslash, guruhlash va tahlil usullari qo'llanildi.

Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash jarayoninni o'rganishda statistik kuzatish va sotsiologik tadqiqotlar orqali to'plangan ma'lumotlardan yetarli axborot bazasini shakllantirish

uchun foydalanildi. Ushbu ma'lumotlarni tahlil qilish va baholash natijasida olingan ko'rsatkichlarga ko'ra, ta'lim muassasasi rahbarini vaqtni samarali boshqarish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilib, zarur va etarlicha ishonchli ma'lumotlarni taqdim etildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Rahbar – ijrochilarning faoliyatini boshqaradigan va muvofiqlashtiradigan, unga majburiy ravishda bo'ysunishi va ma'lum vakolatlar doirasida uning barcha talablarini bajarishi kerak bo'lgan shaxs. Rahbarning o'zi faqat muammoning o'ziga xos xususiyatlarini tushunish uchun ijrochi funksiyalarini bajarishi mumkin. Bugungi kunda rahbarning asosiy vazifasi ijodiy faoliyatning o'ziga xos turi bo'lgan tashkiliy ishlarni amalga oshirishdir. Boshqaruv obyektining murakkabligi va lavozim darajasining oshishi bilan ijodkorlikning roli oshadi. Bu ish shaxsiy rivojlanish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Zamonaviy g'oyalarga muvofiq, rahbar ishining mohiyati bir qator funksiyalarni, ya'ni faoliyat turlarini bajari-shga qaratiladi, ular orasida birinchi navbatda alohida ta'kidlash kerakki, strategik funksiya vaziyatni tahlil qilish va tashkilotning maqsadlarini prognoz qilish asosida strategiyani ishlab chiqish jarayonini muvofiqlashtirish va rejalarni tuzishdan iborat. Bu kabi vazifalarni ado etish uchun tabiiyki vaqt zarur.

Ish vaqtini boshqarish jarayonini va uning yetishmasligi sabablarini ko'rib chiqaylik.

Ish vaqti – xodimning ishini bajarish uchun sarflagan vaqti yoki bevosita xizmat vazifalarini bajarishga bag'ishlangan ish joyida faol bo'lish vaqti. Haqiqiy ish vaqti vaqt jadvalida, ya'ni ishda bo'lgan vaqt hujjatida qayd yetilgan vaqt hisoblanadi.

Ish vaqtining taqchilligi – xodimning o'z faoliyatini noto'g'ri tashkil etishi yoki rahbariyat tomonidan savodsiz tashkil yetilishi natijasida yuzaga keladigan vaqtinchalik resursning yetishmasligi, bu esa shoshqaloqlik, ish, torshiriqlarni bajarishda kechikish, sifatsiz ish, mehnat yo'qotishlariga olib keladi, ishlab chiqarish, nikoh va boshqalar, bu oxir-oqibatda butun korxona samaradorligi va natijalariga sezilarli ta'sir qiladi.

Korxonada vaqtni boshqarishni takomillashtirish usullaridan biri bu korxona rahbari va funksional bo'limlar rahbarlari tomonidan sarflangan vaqtni tahlil qilishdir, ya'ni vaqt yetishmasligi sabablarini aniqlash uchun vaq-ti-vaqti bilan vaqt inventarizatsiyasi olib boriladi. bir necha ish kuni uchun tashqarida. Bunday inventarizatsiyani o'tkazishda menejer yoki rahbarni quyidagi masalalar qiziqtirishi kerak:

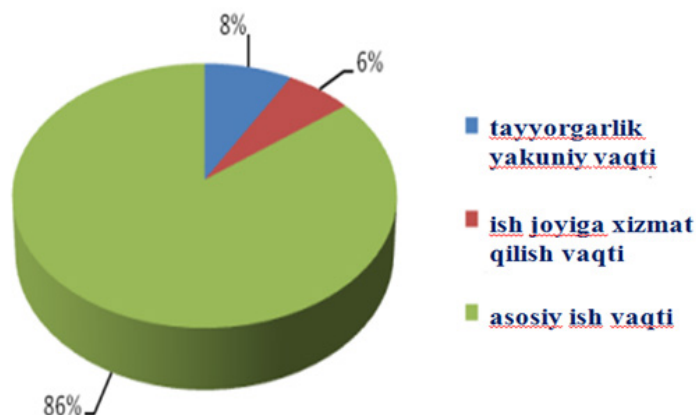
- joriy kun uchun aniq ish jadvalining yo'qligi;
- kotib yoki yordamchi o'z menejerining kundalik tartibini bilmaydi, ish kunining ma'lum bir nuqtasida qayerda bo'lishini bilmaydi;
- ishning haddan tashqari ko'rligi tufayli menejer ish xatlariga o'z vaqtida javob bermaydi;
- ish kunida vaqt yo'qligi sababli menejer uyda ishini bajarishga majbur bo'ladi;
- tez-tez telefon qo'ng'iroqlari va tashrif buyuruvchilarning tashriflari sizning asosiy ishingizga e'tibor ber-ishga imkon bermaydi;
- menejer rahbar doimiy ravishda o'z qo'l ostidagilar uchun ishini bajaradi, chunki u buni yaxshiroq baja-radiganga o'xshaydi;
- muntazam ishlarning katta oqimi menejerga asosiy ishini bajarish imkoniyatini bermaydi, funksiyalarni torshirish yo'q;
- doimiy shoshqaloqlik bilan ishlash ortiqcha ishlarga olib keladi.

So'nggi yillarda ta'lim muassasasini samarali boshqarishni takomillashtirish uchun time menejmentini boshqarish usullari qo'llanilmoqda. Yaxshi boshqaruv ta'lim tashkilotining rivojlanishi va faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi haqidagi g'oya 1911-yilda Amerikada ilgari surilgan. Shu bilan birga, mehnat samara-dorligini oshirish uchun texnikalar paydo bo'la boshladi. Klassik menejmentdan vaqtni boshqarish nazariyasi ta'lim muassasasida ish vaqtdan foydalanishni tashkil etish, rejalashtirish va nazorat qilish vositasi sifatida, shuningdek, o'qituvchilar va tarbiyachilar ishining samaradorligini oshirish uchun umuman maktab rahbarining shaxsiy vaqti sifatida paydo bo'lgan. Shu bilan birga, "o'z-o'zini boshqarish" tushunchasi paydo bo'ldi, bu o'z vaqtini rejalashtirish uchun samaradorligini isbotlagan texnika va usullardan foydalanish qobiliyatini anglatadi. Dastlab o'z-o'zini boshqarish faqat ta'lim tashkilotlari rahbarlariga qaratilgan yedi. Shu bilan birga, menejer nafaqat o'z vaqtini to'g'ri boshqarishi, balki ta'lim tashkiloti o'z oldiga qo'ygan maqsadlari va funksiyalarini samarali bajarishi uchun o'z qo'l ostidagilarning ish vaqtini yeng samarali tashkil qilishi kerak. Bugungi kunga kelib, vaqtni boshqarish texnologiyasi shu qadar mashhur bo'ldiki, ko'plab texnikalar paydo bo'ldi, vaqtni boshqarish bo'yicha ko'plab qo'llanmalar va kitoblar ishlab chiqildi. Vaqtni boshqarish usullari universal bo'lib, nafaqat ta'lim muassasalari rahbarlari, balki menejerlar, talabalar va maktab o'quvchilari, onalar ham foydala-nishlari mumkin^[2].

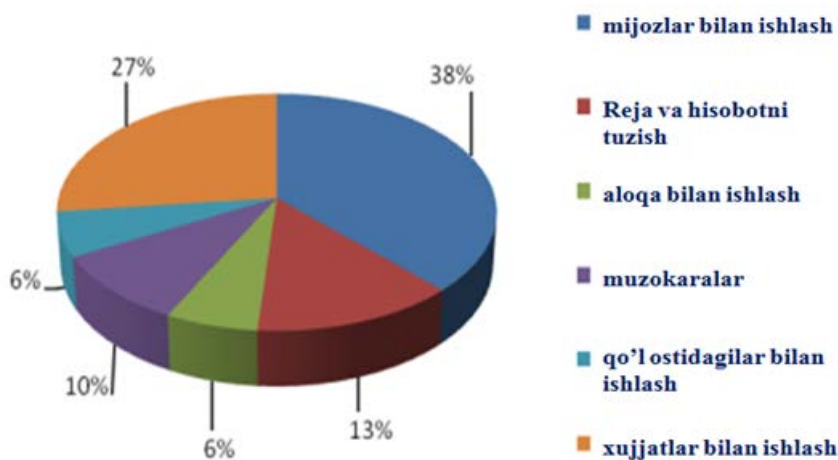
Rahbar ish vaqtining sarflanishi tasnifini ko'rib chiqaylik (Qo'qon shahardagi "ORIENT" xususiy maktab misolida).

Ish vaqtining umumiy byudjetida rahbarning ish turlarining ulushini aniqlaymiz (1-rasm). Rahbarning ish vaqti: asosiy ish vaqtiga 85,42%, tayyorgarlik yakuniy vaqtiga 8,3% va ish joyini saqlashga 6,25% sarflanadi.

1-rasm: Ish vaqtining umumiy byudjetida ish turlarining ulushi

Asosiy faoliyat muddati davomida ish turlarining umumiy byudjetdagi ulushini aniqlang (2-rasm). Vaqtning ko'p qismini – 37,8 foizi mijozlar bilan ishlashga, 26,8 foizi hujjatlarni rasmiylashtirishga, 13,4 foizi rejalashtirish va hisobot berishga, 9,75 foizi muzokaralarga, 6,09 foizi aloqaga sarflaydi. Qo'l ostidagilar bilan ishlashga yesa – 6,09%.

2-rasm: Asosiy faoliyatning umumiy vaqt byudjetida ish turlarining ulushi

Biz quyidagi sohalarda ish vaqtining qiymatini tahlil qilamiz:

1. Ish vaqtdan keng foydalanish.

Ish vaqtdan foydalanish samaradorligini baholash uchun ish vaqti fondidan foydalanishni aks yettiruvchi keng ko'lamli koeffitsiyentni qo'llash mumkin:

A) dam olish vaqti va shaxsiy yehtiyojlar bundan mustasno:

$$Ke = (F - (RNR + OTL + RND)) / 1 - (RNR + OTL + RND) / F;$$

$$Ke = 1 - (5 + 85) / 570 = 0,84;$$

Ke ning me'yoriy qiymati, dam olish vaqtini hisobga olmaganda, 0,94 ni tashkil qiladi, shuning uchun ish jarayoni yetarli darajada oqilona tashkil yetilgan, og'ishlar – 0,1.

B) dam olish vaqti va shaxsiy yehtiyojlarni hisobga olgan holda:

$$K_e = (F - (RNR + RND)) / F = 1 - (RNR + RND) / F;$$

$$K_e = 1 - (5) / 570 = 0,99;$$

Dam olish vaqti va shaxsiy yehtiyojlarni hisobga olgan holda K_e ning me'yoriy qiymati 1,0; Shunday qilib, ishlab chiqarish jarayonlari 0,01 og'ish bilan juda oqilona tashkil yetilgan.

Ish rejimini buzish natijasida yuzaga keladigan vaqt yo'qotish koeffitsiyenti:

$$K_{nr} = RNR / F;$$

$$K_{nr} = 5 / 570 = 0,008$$

Boshqaruv ishini oqilona tashkil etish uchun K_{otl} koeffitsiyentining me'yoriy qiymati 0,00 ga teng. K_{otl} koeffitsiyentining olingan qiymati 0,008 bo'lganligi sababli, ish rejimining buzilishi tufayli vaqt yo'qotilishi yo'q deb taxmin qilish mumkin.

$$K_{otl} = OTL / F;$$

$$K_{otl} = 85 / 570 = 0,15;$$

K_{otl} ning qiymati – ishdagi tartibga solinadigan tanaffuslarning vaqt koeffitsiyenti 0,15 ni tashkil qiladi, bu ish kuniga nisbatan standart qiymatdan 0,06 baravar yuqori.

Ish vaqtidan oqilona foydalanish 1-jadvalda keltirilgan quyidagi ko'rsatkichlarda o'z aksini torgan [3].

1-jadval: Rahbarning ish vaqtidan foydalanishning ratsionalligi

№	Ko'rsatkichning nomi	Formula	Hisoblangan qiymat	Norminativ qiymat
	Mehnat mazmuni bo'yicha:		%	%
1	Tayyorgarlik va yakuniy ish vaqti koeffitsiyenti – K_{rz}	$K_{rz} = RZ / (RZ + O + ORM)$	$40 / (40 + 410 + 30) = 8,3\%$	2–4%
2	Asosiy ish vaqti koeffitsiyenti – K_o	$K_o = O / (RZ + O + ORM)$	$410 / (40 + 410 + 30) = 85,4\%$	92–96%
3	Ish joyiga xizmat ko'rsatish vaqti koeffitsiyenti – K_{orm}	$K_{orm} = ORM / (RZ + O + ORM)$	$30 / (40 + 410 + 30) = 6,25\%$	2–4%

Jadvalda keltirilgan ma'lumotlarni tahliliga asosan, tayyorgarlik ishlari uchun vaqt omilining taxminiy qiymati va ish joyiga xizmat ko'rsatish vaqt omili mos ravishda standart qiymatdan 4,3% va 6,6% ni tashkil etishini ta'kidlash mumkin. Asosiy ish vaqtidan foydalanishning ratsionallik koeffitsiyenti me'yoriy qiymatdan 6,6% ga rast.

Shunday qilib, ish vaqtining tarkibini o'rganish ish kunining haqiqiy balansini taqdim etishga imkon berdi, bu butun kuzatish vaqti davomida sarflangan vaqtning ma'lum toifalarining mutlaq davomiyligi va nisbatini ko'rsatadi, asosiy ish vaqtidan oqilona foydalanish omilini belgilaydi.

Menejering ish vaqtidan foydalanish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar bu jarayonni takomillashtirish kerak, degan xulosaga kelishga imkon beradi, chunki u samarali qurilmagan va muhim muammolarni hal qilish uchun har doim ham vaqt yetarli yemas. Tahlil shuni ko'rsatdiki, ish rejimlarining buzilishi tufayli tanaffuslar vaqti 5 daqiqa.

Bu ahamiyatsiz bo'lib tuyuladi, ammo oddiy hisob-kitoblar nodavlat notijorat tashkilotiga xodimlarni to'lash bilan bog'liq xarajatlarning umumiy miqdorini aniqlashga imkon beradi.

O'rtacha 247 ish kunidan ortiq, shuning uchun qirq soatlik ish haftasi bilan soatlarda ish vaqti 1976 soatni tashkil qiladi. Maktab rahbari uchun yillik ish haqi fondi 468 720 so'mni tashkil qiladi.

Bir soatning o'rtacha narxi 237,2 so'mni tashkil qiladi. Bir yil davomida kuniga 5 daqiqa 1235 daqiqa yoki 20,58 soatga aylanadi. Shunday qilib, tashkilot kamida 4881,58 sarflaydi.

“ORIENT” xususiy maktab boshlig'i bilan suhbat chog'ida mehnat sharoitlarini tashkil etishga e'tibor qaratdik. Ish joyining jihozlari ish vaqtidan oqilona foydalanishda muhim rol o'ynaganligi sababli, ish joyi qanchalik yaxshi jihozlangan bo'lsa, menejering unumdorligi shunchalik yuqori bo'ladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, menejering ish joyi bilan jihozlangan ofis uskunalari to'plamining yetarli emasligi. Shunday qilib, ofisda skaner yo'q. Kerakli hujjatlarni skanerlash va yuborish uchun menejer marketing bo'limiga murojaat qilishi kerak. Shunday qilib, minimal vaqt yo'qotilishi taxminan 10 daqiqani tashkil qiladi.

Oldindan hisoblangan hisoblash algoritmidan foydalanib va hujjatlarni skanerlash zarurati haftasiga taxminan ikki marta paydo bo'lishini hisobga olib, biz 3906,7 so'm olamiz. Bunday sharoitlarda skaner sotib olish tavsiya etiladi. Uning narxi 3708 so'mni tashkil etadi, shuning uchun tashkilot 198,7 so'mni tejash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Shuningdek, ish joyini oqilona rejalashtirishni tashkil etish kerak, bu mablag'lar va mehnat obyektlarini qidirish vaqtini tejaydi va xodimning jismoniy kuchini kamaytiradi. Ish joyining samaradorligi va boshqarilishini sezilarli darajada yaxshilash, mehnat unumdorligini oshirish va vaqtni tejash uchun jaroniyada ishlab chiqilgan 5S ish joyini tashkil etish dasturini joriy yetishni taklif qilamiz ^[6].

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, menejerning e'tiborini vaqtni boshqarish bo'yicha ba'zi tavsiyalarga qaratish kerak:

- ish kuningizning 60–70% dan ortig'ini rejalashtirmang. Ya'ni siz vaqtingizning faqat bir qismini nazorat qila olasiz, qolgan hamma narsa shoshilinch yechimni talab qiladigan favqulodda, kutilmagan holatlarga o'tadi. Agar ish vaqtingizning 30–40 foizi xazirada yekanligini bilsangiz, kutilmagan muammolarni stresssiz va samarali hal qila olasiz. Hech qanday shoshqaloqlik yo'q – ajoyib! Strategik maqsadlarni ishlab chiqishga vaqt ajrating. Harakat rejasini tuzishni boshlang. Siz o'zingizni rivojlantirish bilan ham shug'ullanishingiz mumkin: qoidalarni o'rganish, professional adabiyotlarni o'qish ^[4];
- ishning dastlabki 10 daqiqasini kunni rejalashtirishga bag'ishlang;
- katta vazifalarni amalga oshirish uchun "byudjetlashtirish" vaqti. Siz chalg'igan ish holatiga kirish jarayoni ko'p vaqtni "yeydi";
- "qizil bayroq" texnikasidan foydalaning, hamkasblar bilan jamoaviy kelishuvga ko'ra, stolda qizil bayroq, svetofor, otkritka va boshqalar mavjud bo'lganda sizni chalg'itishingiz shart yemas;
- Kech qolmang, tanaffus qiling. Charchoq to'rlanib, keyin asabiy buzilishlar, kasalliklar yoki oddiygina samarasiz ishlarga aylanadi. Ish dunyosida "karoshi" atamasi yaxshi ma'lum, bu "ortiqcha ishdan o'lim" degan ma'noni anglatadi. Yaroniya ish joyidagi o'limlar statistikasini olib boradi. Ularning asosiy sababi – insult, stress tufayli yurak xuruji;
- ritmik dam olishni ta'minlash. Har soatda 5 daqiqa yoki har yarim soatda 15 daqiqa biznesdan chalg'itish maqbuldir. Agar siz kompyuter oldida ishlagan bo'lsangiz, o'rningizdan turib deraza oldiga borishingiz, ko'chada yurishingiz, ota-onangizga qo'ng'iroq qilishingiz va hokazo. Ya'ni siz ish jarayonidan butunlay "ajralishingiz" va vaziyatni o'zgartirishingiz kerak;
- aniq muddatlarni belgilang, vaqt oralig'ida saqlashga harakat qiling;
- O'zingizga yeslatma yozing. Qog'ozda rejalar tuzib, siz ularni nafaqat yaxshiroq eslab qolmay, balki ularni tizimlashtirishingiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. N. Yusupova. Taym menejmenti (vaqtni boshqarish) / O'quv qo'llanma. "Yangi avlod" nashriyoti // T.: – 2009. 88-bet
2. Avulova N. T. O'quvchilarning bo'sh vaqtlarini to'g'ri tashkil etish. / Nauki ob obrazovanii. – 2023
3. Егоршин А. П. Основы организации труда: учебник для университетов. 2-е изд., Пересмотрено. И далее. / А. П. Егоршин - Н. Новгород: NIMB, NSHEU, 2014. - 384.p
4. Горлов Д. В. К вопросу о роли прогрессивных технологий в современном менеджменте / Д. М. Горлов, Л. В. Коваленко // Вестник академии знаний. - 2019. - №2(31). - С. 84–86.
5. Мороз, А. Планируй по-своему: 14 секретов персонального тайм-менеджмента / А. Мороз. – Рн/Д: Феникс, 2016. – 304 с
6. Мрочковский, Н. Экстремальный тайм-менеджмент / Н. Мрочковский, А. Толкачев. – М.: Альпина Паблишер, 2016. – 210 с.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining

2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

